Институт за литература БАН
СОФИЯ
Вх № НО.05.01-09/06.01.2012

СТАНОВИЩЕ

от проф. Елка Бакалова, доктор на изкуствознанието
(Член-кореспондент на БАН)

ПО КОНКУРСА

за заемане на академичната длъжност
„ПРОФЕСОР" по конкурс, обявен от Института за литература при БАН
шифър 05.04.02 (Държавен вестник, брой 65 от 23 август 2011 г.)
с кандидат – доц. д-р на филологическите науки
АНИСАВА ЛЮБЕНОВА МИЛТЕНОВА

На обявения от Института за литература при БАН конкурс за нуждите на направление „Стара българска литература" единствен явил се кандидат е доцент, доктор на филологическите науки, Анисава Милтенова, чието научно творчество отдавна следя.

Тук веднага държа да подчертая, че като обем и качество научната продукция на Анисава Милтенова далеч надхвърля изискванията за академичната длъжност „професор". Нещо повече, длъжна съм да призная, че съм учудена, че това не се е случило досега.

Анисава Милтенова е широко известна като един от най-сериозните специалисти по история на средновековната литература в България. Тя е успяла да си изгради блестяща научна репутация както у нас, така и в чужбина, за което свидетелстват не само публикациите й, но и участието й в отговорни международни форуми, сборници, периодика и др. Трудовете й се отличават със своя ясно очертана специфика, обусловена от факта, че тя е преди всичко историк на литературата, но обхватът на проблематиката в нейните публикации, модерната методология и подходи разширяват границите на науката "литературознание" и са интердисциплинарни или трансдисциплинарни по замисъл и реализация, т.е. принадлежат не само на литературознанието, но също така на историята на културата и културната антропология, и могат да бъдат ценни дори за изкуствознанието. Ето защо и оценката на нейните приноси става достъпна и за други специалисти в областта на медиевистиката, а и част от трудовете й са печатани в интердисциплинарни реномирани сборници и издания, много често в чужбина.

Ето защо ще оставя преценката на трудовете, изследващи конкретни паметници на средновековната литература, на вниманието на рецензентите и ще се

насоча към онези аспекти на научните изследвания на Анисава Милтенова, които са по-близки до компетенциите на моята професионална ориентация.

1. От години се занимавам с проблема за съотношението между словото и зрителния образ, между литературния текст и изображението, с въпроса за начина, по който художниците интерпретират литературния текст. Неотдавна имах задачата, а и удоволствието, да изследвам принципите на визаулизация на псевдоканонични текстове в изкуството на византийската културна общност. Оказа се, че ролята на псевдоканоничните текстове за развитието на християнската иконография е много по-голяма, отколкото би могло да се очаква. Във връзка с това се запознах по-подробно с редица публикации на Милтенова, отнасящи се до апокрифи, апокрифна книжнина, сборници със смесено съдържание. Оказа се, че без тях не би могло да бъде осъществено нито едно сериозно изследване в тази област. Особено ценни са обобщаващите трудове като „Неофициалната книжнина през XIII век в контекста на идейните и литературните тенденции на епохата", „Reception of Parabiblical (Paratextual) literature in Medieval Bulgaria (10th–14th cc.)" и др.

Събраният, анализиран, систематизиран и публикуван от Анисава Милтенова материал е сигурна основа за работата на всеки специалист. Няма публикация на Анисава Милтенова, която да не носи новости и като фактология, и като интерпретация. Не мога да не отбележа също така качеството и значението на изследванията на кандидатката върху различни неизвестни и непубликувани ръкописи, които сами по себе си изискват не само познаване на езика, но и на цялостния културен контекст на тяхното създаване. Иначе казано, безспорни са приносите на Милтенова за изясняване на стойността на тези текстове като културни феномени. Подобна културологична реконструкция на достатъчно сложен идеологически контекст е не само изключително актуална за съвременната хуманитаристика като цяло, но е рядка в нашите изследвания и поради това особено ценна.

2. Важни за изучаването на средновековната менталност и изкуство са и трудовете на Анисава Милтенова върху „въпросо-ответната литература" (както тя я нарича). Тук имам предвид преди всичко дисертационния труд на кандидатката за получаване на научната степен "доктор на науките", отпечатан като книга «Erotapokriseis. Съчиненията от кратки въпроси и отговори в старобългарската литература. (София, 2004). Избран е интересен и слабо проучен материал, който

разкрива съществени аспекти от проблематиката на средновековната християнска литература. Системното фокусиране върху проблема в различните му аспекти е изцяло лична заслуга на Анисава Милтенова за изучаването на средновековната менталност. За това свидетелстват и най-новите й обобщаващи трудове като „Slavonic Erotapocriseis: Sources, Transmission, Morphology of the Genre" (Tuebingen, 2009), който представя една цялостна и ярка панорама на тази колкото специфична, толкова и разнообразна литературна продукция. За да подчертая водещата роля, която Милтенова има в изучаването на този вид литература, ще си позволя да споделя едно лично впечатление. През 2005 г. в Принстън в семинара на проф. Питър Браун неговият докторант Yannis Papadogiannakis изнасяше доклад за един текст от византийската въпросо-ответната литература. (Същият автор изнесе доклад на тема „The Erotapokriseis of ps.-Kaisarios as literature of debate" на състоялия се през месец август XXII Международен конгрес по византология в София, където вече имаше отделно заседание, посветено на „ Byzantine erotapokriseis and their slavic reception"). През 2005 в Принстън книгата на Милтенова бе представена като пионерски труд в тази област.

3. Считам за особено важно за цялата ни хуманитаристика издаването на нова "История на българската средновековна литература", чийто съставител и организатор е Анисава Милтенова. Тази книга не само „ обобщава натрупаните през последните десетилетия открития в областта на старобългаристиката и преосмисля историческия развой на литературата от средновековния период," както подчертава Милтенова. Специална ценност представлява включването на непредставяни или слабо представяни преди това видове, жанрове и жанрови форми като: Катехитична литература, Монашеска литература; Полемична литература; Българската литература през XI–XII в.; Българската литература през XIII в., Обща характеристика; Историко-апокалиптичната книжнина през XIII в.; Сборници със смесено съдържание през XIII в., Книжнина в Молдова и Влахия; Култът към светите реликви и др., повечето от които написани от Милтенова. Но има и други „нововъведения". Симптоматично е, например, че в академичното издание на «История на българската литература», т.I, 1962 г. химничната поезия изобщо не се споменава, а в новата «История на българската литература» пише: «Най-важни за средновековната литература са творбите, принадлежащи към химнографията...» (А. Ангушева.) А това означава, че тази «история» е конципирана по съвсем нов начин и съответства на най-новите възгледи за

средновековната култура като цяло, а също така използва модерни интерпретативни стратегии.

Заключение. Изхождайки от обективните изисквания, предявявани към кандидатите за академичната длъжност "професор" в рамките на обявената в конкурса научна специалност, намирам, че Анисава Милтенова не само напълно отговаря на тези изисквания, но със своята квалификация и научни приноси определено издига авторитета на нашата хуманитаристика. Нещо повече. Тя непрекъснато се насочва към нови, неизследвани сфери на средновековната литература. Пример за това са публикациите на неизвестни текстове, принадлежащи към монашеските флорилегии, с които тя се занимава през последните години (след защитата на дисертацията си за получаване степента «доктор на филологическите науки»). Така нейните трудове отварят нови насоки в научното дирене и стимулират развитието на нашата наука за Средновековието като цяло.

Поради всичко това, предлагам на почитаемото жури да избере доцент, доктор на филологическите науки Анисава Милтенова за професор.

София, 02.01.2012

Чл.-кор. Проф. Елка Бакалова,
доктор на изкуствознанието